

МАКТАБГАЧА YOSHDAGI BOLALARGA O'YIN ORQALI TA'LIM BERISH FAOLIYATI

Akramjonova Feruza Akramjonovna

Namangan davlat pedagogika instituti

Maktabgacha ta'lim kafedrası

o'qituvchisi (ilmiy rahbar)

Abduqodirova Nozila Ma'rufjon qizi

Namangan davlat pedagogika instituti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabasi

«Bola dastlabki o'yinida tevarak-atrofdagi voqea-hodisalarga taqlid qiladi, o'yin ijtimoiy voqelikni aks ettiradi»

P.F. Lesgaft

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'yin jarayonida inson o'zligining namoyon bo'lishi, uni "bolalikning hamrohi" deb atash bejiz emasligi hamda maktabgacha yoshdagi bolalar hayotining asosiy mazmunini tashkil etishi aniq va yorqin aks ettirilgan.

Kalit so'zlar: o'yin, ijodiy o'yinlar, qoidali o'yinlar, didaktik o'yinlar, texnologiya, o'yin texnologiyasi, sujetli-rolli o'yinlar, maishiy o'yinlar, sahnalashtirish o'yinlari, stol-bosma o'yinlari, og'zaki so'z o'yinlari, milliy xalq o'yinlari.

Аннотация: В данной статье ярко и ярко отражено проявление личности человека в процессе игры, о том, что ее недаром называют «спутником детства» и что она составляет основное содержание жизни детей дошкольного возраста.

Ключевые слова: игра, творческие игры, игры с правилами, дидактические игры, технология, игровая технология, ролевые игры, бытовые игры, игры-постановки, настольные игры, словесные игры, национальные народные игры.

Abstract: In this article, it is clearly and vividly reflected that the manifestation of human identity in the process of play, that it is not for nothing that it is called a "companion of childhood" and that it constitutes the main content of the life of preschool children.

Key words: game, creative games, games with rules, didactic games, technology, game technology, role-playing games, household games, staging games, board games, spoken word games, national folk games.

O‘yin bola tarbiyasining muhim vositasi. Ma’lumki, bolalarning asosiy vaqti o‘yin bilan o‘tadi. O‘yin — maktabgacha yoshdagi bolalarni har tomonlama rivojlanishining muhim vositasi, ularning asosiy faoliyati hisoblanadi. O‘yin jarayonida bola shaxsi faoliyat subyekti sifatida shakllana boshlaydi. O‘yin uzoq davrlardan beri mashhur olimlar, pedagog-psixologlar, faylasuflar, sotsiologlar, etnograflar va madaniyat arboblari diqqatini o‘ziga qaratib kelgan.

O‘tmish pedagog olimlaridan P.F. Lesgaft, K.D. Ushinskiy tomonidan o‘yin nazariyasi ishlab chiqilgan. O‘yinning mehnat jarayoni asosida paydo bo‘lganligi va uning yosh avlodni mehnat faoliyatiga tayyorlashdagi roli, o‘yin mazmunining bola shaxsini shakllantirishdagi ahamiyatini K.D. Ushinskiy asoslab berdi.

O‘rta Osiyo madaniyati tarixiga nazar solsak, oilada farzand tarbiyasiga juda katta e‘tibor qaratilgan. Mashhur allomalardan Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali ibn Sino, Yusuf Xos Hojib, Ahmad Yugnakiylar o‘z asarlarida xalqimizga xos bo‘lgan farzand tarbiyasi ustida fikr yuritganlar. Xalq pedagogikasini o‘rganish

davomida olimlarning farzand ta'lim -tarbiyasi va odob-axloqqa oid asarlarida, bolalarni tarbiyalashda tarbiyaviy ishning eng ta'sirchan uslubi — o'yin shaklidan juda keng foydalanilganligini ko'ramiz.

Buyuk psixolog D.V. Elkonin o'yinning kelib chiqishiga oid yangi g'oyani ilgari suradi. Jamiyatning dastlabki taraqqiyotidayoq bolalarning kattalar hayoti va mehnatida ishtirok etishlari, bolalarning mehnat qilishlari uchun qulay o'yinchoq — mehnat qurollari ishlab chiqilgan. O'yinchoq-qurollar paydo bo'lishi natijasida rolli o'yinlar paydo bo'ladi. D.V. Elkonin kattalar mehnatida ishtirok etish orqali bolada mehnat qilishga intilish hissini uyg'otish zarurligi g'oyasini ilgari surgan.

Maktabgacha pedagogikada o'yin nazariyasi ijtimoiy faoliyat hisoblanib, mehnatning tarixiy rivojlanish jarayonida paydo bo'ladi. O'yin doimo hayotni aks ettiradi. Shuning uchun uning mazmuni ijtimoiy voqelikda o'zgarib turadi. O'yin — maqsadga qaratilgan o'ylangan jarayondir. O'yin jarayoni asosida o'quv faoliyati rivojlanadi. Bola yoshligida qancha ko'p o'ynasa, bu maktabda yaxshi o'qishiga va keyinchalik mehnat faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

1.1. O'yin nazariyasining asosiy masalalari

O'yinning mohiyati va o'ziga xos xususiyatlari. O'yin — buyumli predmetli va ijtimoiy voqelikda harakat qilish va uni anglashga yo'naltirilgan jarayondir. U o'zining kelib chiqish, yo'nalish va mazmuniga ko'ra ijtimoiy voqelik hisoblanadi. O'yin, bu — bola faoliyatining yorqin turi. Unda maqsadning mavjudligi, sabablar, amalga oshirish vositalarining rejali harakatlari, natijaning mavjudligi uning o'ziga xosligidir. Xususiyatlarning orasida sabablarning o'ziga xosligi asosiy hisoblanadi. O'yin jarayonida bolaning psixik bilish jarayoni, irodasi, hissiyoti, ehtiyoji va qiziqishlari, ta'sirchanligi — uning butun shaxsiyati shakllanadi. Bolalarning o'yinlari o'zining rang-barangligi bilan ajralib turadi. Bola o'yinda o'zining bevosita ehtiyoj va qiziqishlaridan kelib chiqadi. O'yin o'z mazmuni va tashkil etilishi, bolalarga ta'sir

ko'rsatish darajasi, buyumlarning turlari hamda kelib chiqishiga ko'ra *ijodiy* va *qoidali* o'yinlarga bo'linadi.

Ijodiy o'yinlar — bolalarning mustaqil, ijodiy, o'zlari o'ylab chiqqan o'yin majmuyi. Bunda bolalar o'z taassurotlari, borliq hayotdagi tushunchalari va unga bo'lgan o'z munosabatlarini aks ettiradi. Ijodiy o'yinlar quyidagi turkumlarga bo'linadi:

- sujetli-rolli;
- dramalashtirilgan;
- qurilish;
- tabiat materiallari bilan o'ynaladigan o'yinlar.

Ijodiy o'yinlar va ularga rahbarlik. Ijodiy o'yinlar boshqa tur o'yinlardan quyidagi xususiyatlari bilan ajralib turadi:

1. O'yin mazmunining o'ziga xosligi.
2. Rollarning mavjudligi.
3. Xayoliy vaziyatning mavjudligi.

Ijodiy o'yinlar sujetlari va mazmunining rang-barangligi, ularni tavsiflash zaruratini keltirib chiqaradi. Sujet o'yin faoliyati tizimida asosiy komponent sifatida o'z ichiga personajni, hayotiy vaziyatni, harakat va personajlar munosabatini oladi. Ijodiy o'yinlarda xayoliy vaziyatning mavjud bo'lishi bolaning tafakkurini o'stirib, sujet va rollar o'yin mazmunini takomillashtiradi. Ijodiy sujetli-rolli o'yinlarning o'ziga xos sabablari mavjuddir. Buning eng asosiy sababi — bolalarning kattalar bilan birgalikda ijtimoiy hayot kechirishga intilishidir. Bu sabablar bolaning yoshiga qarab, o'yin mazmuniga qarab o'zgarib boradi. Kichik yoshdagi bolalarda asosiy sabab buyumlar bilan bajariladigan qiziqarli harakatlar bo'lsa, bola katta bo'lgan sari o'yindagi kattalar harakatlarini va munosabatlarini qayta aks ettirish asosiy sabab bo'lib xizmat qiladi. Shunga ko'ra, o'yinlarni sujeti, mazmuniga ko'ra uch guruhga bo'lish mumkin:

1. Maishiy o'yinlar (oila, bolalar bog'chasi va boshqa voqelikni aks ettiradigan).

2. Mehnat mavzuyidagi o‘yinlar (oila va kattalar mehnatida ishtirok etish, o‘z-o‘ziga xizmat va boshq.).

3. Ijtimoiy mavzudagi o‘yinlar.

Ikki yoshdagi bolalar hayotida sujetli o‘yinchoqlar bilan juda oddiy o‘yinlar o‘tkaziladi. Bolalar bu o‘yinchoqlarni qo‘lda ushlab yuradilar, siqib ko‘radilar, yerga tashlab ko‘radilar, o‘yinchoqlarni g‘ildiratadilar, o‘yinchoqda nima tasvirlanganligiga e’tibor bermaydilar. Bu yoshda kundalik hayotda tevarak-atrofdagi katta kishilar va bolalar harakatini kuzatib borishni, bu harakatlarni o‘z o‘yinlarida aks ettirishni o‘rgatish lozim (masalan, qo‘g‘irchoqni ovqatlantirish, uyquga yotqizish va boshq.).

Bu yoshda buyumli o‘yin bir necha bosqichda amalga oshiriladi:

1-bosqichda bolalar o‘yinchoqlar bilan kattalar harakatlariga taqlid qiladilar;

2-bosqichda o‘zlashtirgan harakatlarni mustaqil bajara boshlaydilar, so‘ngra bu harakatlarni boshqa buyumlarga ko‘chiradilar;

3-bosqichda tasviriy o‘yin vujudga keladi, uning mazmunini shartli qurollar bilan bajariladigan harakatlar tashkil qiladi.

Uch yoshga qadam qo‘ygan bolalar bilan suhbatlar, kuzatishlar o‘tkazish ularga hikoya va ertaklar o‘qib berish, maslahat berish orqali o‘yinlarga qiziqtirish kerak. O‘yinda bolalarni katta ish-harakatning faqat tashqi tomonigagina taqlid qildirmay, balki ularni odamlarning, mehnatga bo‘lgan munosabatlariga ham taqlid qildirish, bolalarda ahllik bilan o‘ynay olish, rollarni taqsimlay bilish, ko‘zlangan maqsadga erisha olish, ko‘nikmalarini tarbiyalash, tortinchoq va uyatchan bolalarga loyiq rollarni taklif qilib, ularning o‘yinga qo‘shilishiga yordam berish kerak.

Katta yoshli bolalar hayotida harakatlar qatorida xilma-xil ijtimoiy munosabatlar, xatti-harakatlar ham aks eta boshlaydi. O‘yinlar mavzuyi doirasining kengayishi, ular mazmunining teranlashuvi, o‘yin shakli va tuzilishining o‘zgarishiga olib keladi.

1.2. O‘yinning mazmuni, mohiyati va unga rahbarlik

Sujetli-rolli o‘yinlar mazmunining o‘ziga xos tomonlarini mashhur pedagog va psixologlardan D.B.Elkonin, D.V. Mendjeritskiy, P.E.Samorukova va boshqalar o‘z kuzatuvlarida chuqur o‘rganganlar. Sujet o‘yin faoliyatida asosiy komponent bo‘lib, u personajni, hayotiy vaziyatni, harakat va personajlar munosabatini o‘z ichiga oladi. Sujetli-rolli o‘yinlarga rahbarlik qilish quyidagi asosiy bosqichlarda amalga oshiriladi: **1-bosqich.** Bolalarning qiziqishlarini, ulardagi sujetli o‘yinlar rivojlanishi darajasini o‘rganishning asosiy vositasi quyidagilar:

— bolalar o‘yinlarini kuzatish;

— o‘yin rivojining asosiy yo‘nalishlari, o‘yin mavzusi, o‘yin mazmuni, bola o‘yin faoliyatining rivoji, o‘yinda o‘zaro munosabatlarning rivojlanishi bo‘yicha tavsifnoma tuzish;

— o‘yinga rahbarlik maqsadini aniqlash.

2-bosqich. Kattalarning o‘yin mavzuyi va mazmuniga ta’sir etishi:

— o‘yin mavzuyi bo‘yicha sayohat va maqsadli sayrlar uyushtirish;

— suhbatlar o‘tkazish;

— badiiy asarlar va hikoyalar o‘qib berish;

— illustrativ rasmlar ko‘rsatish;

— mavzu bo‘yicha turli mashg‘ulotlar;

— tasviriy faoliyat mashg‘ulotlari o‘tkazish.

3-bosqich. O‘yinga tayyorgarlik (o‘yin o‘ynash uchun maxsus joy, o‘yinchoqlar va o‘yin materiallari):

— tayyor o‘yinchoqlarni tanlash;

— qo‘lda yasalgan o‘yinchoqlar. Bunda bolalarning mustaqil shug‘ullanishlari uchun o‘yin zonasini tashkil etish.

4-bosqich. Bolalarni o‘ynashga o‘rgatish (o‘yin jarayoni va boshqa narsalarni o‘yinda aks ettirish):

— o‘yinchoq va uning o‘rnini bosuvchi buyumlar ta’sirini o‘rganish;

— o‘yinda xayoliy tasavvurlarni aks ettirishga o‘rgatish;

- o‘yinda so‘zlardan foydalanishga o‘rgatish;
- o‘yinda harakatlarni hisobga olish malakalarini shakllantirish;
- so‘z va harakat;
- harakat va o‘yin materiali (so‘z, harakat va o‘yin materiali o‘yinning tili hisoblanadi).

5-bosqich. O‘yinda axloqiy munosabatlarga ta’sir etish, bolalar jamoasi, xulq-atvor, madaniyat, o‘yin faoliyatida o‘yin madaniyatini shakllantirish:

- ma’lum o‘yin mavzuyiga nisbatan bolalarning his-tuyg‘ularini uyg‘otish;
- bolalarga o‘yinni avvaldan rejalashtirish elementlarini o‘rgatish;
- o‘yinda rol va o‘yinchoqlarni oqilona taqsimlashga o‘rgatish;
- tengdoshlari bilan ahl o‘ynay olish madaniyatini tarbiyalash;
- ahl jamoani shakllantirish: mustaqil o‘ynash va o‘yinni oxiriga yetkazish, o‘yin jarayonidagi kelishmovchilik, bahslarni oqilona hal eta olish malakalarini tarbiyalash;
- kattalaming o‘yinga ta’sir etishi — maslahat berishi, tushunchalarini to‘ldirish, o‘yinga to‘laqonli yordam berish;
- bolalarning o‘yin faoliyatlarini, axloqiy munosabatlarni baholash.

1.2. Didaktik o‘yinlar

Didaktik o‘yinlar ta’limiy o‘yin sifatida bolalarning yosh xususiyatlariga mos keladigan o‘yinlar sirasiga kiradi. Didaktik o‘yinlarning muhim belgisi undagi qoidalarning mavjudligidir. O‘yinda o‘yin niyati, o‘yin qoidalari, o‘yin harakatlari o‘rtasida uzviy aloqa mavjud. O‘yin niyati o‘yin harakatlarining tabiatini belgilaydi. O‘yin qoidasi esa, o‘yin harakatlarini, vazifasini hal etishga va o‘yindagi harakatlarni amalga oshirishga yordam beradi. Didaktik o‘yinlarda tabiiy narsa va buyumlardan keng foydalaniladi. Bolaning kun tartibida didaktik o‘yin uchun vaqt va joy ajratilishi kerak. Bunday o‘yinlar mashg‘ulot jarayonida va o‘yindan tashqari vaqtlarda guruh yoki yakka-yakka o‘tkaziladi. Bunda o‘yin mazmuni va natijasi puxta aniqlanadi. Didaktik o‘yinlarda quyidagi qoidalarga amal qilinishi kerak:

1. Navbatma-navbat ta'sir etish.
2. So'ralganda javob berish.
3. O'rtoqlari fikrini eshita olish.
4. O'yin jarayonida boshqalarga xalaqit bermaslik.
5. O'yin qoidasini bajarish.
6. O'z xatosini tan olish.

Didaktik o'yinlarning quyidagi turlari mavjud:

- a) buyum va o'yinchoqlar bilan o'ynaladigan;
- b) stol-bosma;
- d) og'zaki so'z o'yinlari.

Buyum va o'yinchoqlar bilan o'ynaladigan o'yinlar bolaning ilk yoshidan boshlab, to maktab yoshiga yetgunga qadar o'ynaladigan o'yin turi hisoblanadi. Bunda bolalarning tasavvurlari, diqqatlari o'yin asosini tashkil etadi. Ularda tevarak-atrofdagi narsa va buyumlar, ularning sifati, foydali tomonlari to'g'risida umumiy tushuncha hosil bo'ladi. O'yinda o'ynaladigan har bir buyum yoki o'yinchoq o'zining tashqi ko'rinishiga ega bo'lishi, narsaning asosiy belgisini ajrata bilish, imkonini berishi lozim. Bunday o'yinlar bolalarning narsalarning shakli, hajmi, belgisi, sifati haqidagi bilimlarini kengaytiradi.

Stol-bosma o'yinlari bolalarning tevarak-atrof haqidagi tasavvurlarini aniqlash, bir tizimga solish, tafakkurini (tahlil qilish, sintez, umumlashtirish, tavsiflash) o'stirish imkonini beruvchi o'yin usulidir. Bu o'yin turiga a) lotto; b) juft rasmlar; d) domino; e) labirint kiradi.

Og'zaki so'z o'yinlari katta maktabgacha yoshdagi bolalar bilan o'tkaziladi. Ular bolani eshita olish, zudlik bilan javob topa olish, o'z fikrlarini tez va aniq ifoda eta olishga o'rgatadi. Tadqiqotchilarning fikricha, bunday o'yinlar bolaning aqliy rivojlanishida katta ahamiyatga ega. Yuqorida ko'rsatib o'tilgan o'yin turlarida didaktik maqsad va o'yin materiallarining mavjudligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Qoidali-harakatli o‘yinlar asosini bolaning jismoniy rivojlanishiga qaratilgan harakatlar tizimi egallaydi. Bunda asosan yurish, yugurish, sakrash, chirmashib chiqish, uloqtirish, emaklash kabi harakatlar o‘yin mazmunini belgilaydi. Qoidali-harakatli o‘yinlar kelib chiqishiga ko‘ra: a) xalq milliy o‘yinlari; b) mualliflik o‘yin turlariga bo‘linadi.

Har ikki o‘yin turida ham asosiy mezon — o‘yin qoidasi bo‘lib hisoblanadi. Harakatli o‘yinlar harakatlarning aniqligi, ifodaliligi, bolalarda tezkorlik, epchillik, qo‘rqmaslik, mardlik kabi oliyjanob fazilatlarni tarbiyalab boradi. Ko‘pchilik harakatli o‘yinlar jamoa bo‘lib o‘ynashga mos, bu jamoada uyushgan holatda harakat qilish qobiliyatini shakllantiradi. Qoidali harakatli o‘yinlarni o‘tkazishda bolalarga rolni to‘g‘ri taqsimlash o‘yin jarayonini kuzatib borish, unga rahbarlik qilish, o‘z vaqtida yaxshi harakatlarni rag‘batlantirish o‘yin nufuzini oshiradi. O‘yin jarayonida quvnoq kayfiyat, ijobiy his-tuyg‘ular yuzaga keladi. Kichik yoshdagi bolalar uchun o‘yin sujeti ochiq xarakterga ega bo‘ladi. Masalan, «To‘pni quvla!», «To‘pni ushlab ol!». Katta yoshdagi bolalar uchun o‘yin maqsadi, qoidasi va o‘yinni tashkil etish murakkablashadi. Qoidali-harakatli o‘yinlar avval jismoniy tarbiya mashg‘ulotida o‘rganiladi. «Bolajon» dasturiga turli yosh guruhlariga bo‘yicha o‘tkaziladigan harakatli milliy o‘yinlar turkumlari kiritilgan.

Maktabgacha ta’lim tizimida pedagogik o‘yinlarning shakllari va amalga oshirish metodlari. Maktabgacha yoshda bolalar o‘yin faoliyatini o‘zlashtira borib ijtimoiy qadrlil va ijtimoiy baholanuvchi faoliyatga tayyorlana boshlaydilar. Maktabgacha ta’lim tizimida qo‘llaniladigan pedagogik o‘yinlarning quyidagi turlari mavjud:

1. Bolalar kayfiyatini ko‘taruvchi.
2. Hamkorlikka chorlovchi.
3. Bolalarni o‘zligini namoyon etishga chorlovchi.
4. Bolalarda o‘ziga ishonch hissini shakllantiruvchi, jismoniy va intellektual muammolarni yo‘qotishga qaratilgan.

5. Maktabgacha bolalar xatti-harakatidagi cheklanishlarni tavsiflovchi (diagnostika).
6. Bolalar shaxsi strukturasi ijobiy korreksiyalar beruvchi.
7. Millatlararo bag'rikenglikni shakllantiruvchi.
8. Bolalarda ijtimoiy, jamoaviy munosabatlarni shakllantiruvchi o'yinlar.

Pedagogik o'yinlarni quyidagicha tasniflash mumkin.

Faoliyat turlariga qarab: ijtimoiy intellektual, mehnat, ijtimoiy va psixologik o'yinlar.

Pedagogik jarayonlarning xarakteriga qarab: ta'lim-tarbiyaviy, rivojlantiruvchi, mahsulotli, ijodiy, psixotexnik o'yinlar.

O'yinlar metodlariga qarab: predmetli, sujetli, badiiy rolli, hodisalarni tasavvur etuvchi va dramalashtiruvchi o'yinlar.

Predmetlar asosidagi o'yinlar: matematik, biologik, ekologik, musiqali, texnikaviy, jismoniy tarbiyalovchi, iqtisodiy tejamkorlik va ishbilarmonlik, tadbirkorlikni rivojlantiruvchi o'yinlar.

O'yin vositalari bo'yicha: o'yin vositalari (koptok, piramida, kub va boshq.) bilan amalga oshiriladigan o'yinlar va o'yin vositalarisiz amalga oshiriladigan o'yinlar xontaxta ustida, xonada va dalada o'ynaladigan o'yinlar, kompyuter va televizor o'yinlari kabi texnik vositalar.

Maktabgacha ta'limda rivojlantiruvchi pedagogik o'yinlarni o'quv tarbiya jarayonida qo'llash quyidagi o'ziga xos xarakterga ega bo'ladi. *Birinchi*dan, rivojlantiruvchi pedagogik o'yinlar maxsus topshiriqlar majmuasidan iborat bo'ladi. *Ikkinchi*dan, o'yin faoliyatidagi topshiriqlar rangli kublar, g'ishtchalar, kvadratlar, plastilin, karton qog'ozlar, konstruktor-mexanik majmualarida turli ornament, rasm va jimjimador predmetlar vositasida amalga oshiriladi. *Uchinchi*dan, topshiriqlar mustaqil bajarilishini ta'minlash maqsadida ularni osondan qiyinga tomon, aniq vaqt oralig'ida sifatli bajarilishini ta'minlash darkor.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida interfaol o'yinlardan foydalanish ijobiy natijalarga olib keladi. Bu o'yinlar jarayonida bola passiv obyekt dan faol subyektga aylanadi. 1. Mashg'ulot oldidan bolalar o'yin qoidalari va mazmunini qay darajada

tushunganliklarini aniqlash.

2. Bolalarning yosh xususiyatlari va bir-birlariga bo‘lgan munosabatlarini hisobga olish.

3. Har bir bolaning qobiliyati va psixologik xususiyatlarini e‘tiborga olish.

4. O‘yin jarayonida bolalarga qiziq bo‘lgan materiallardan foydalanish.

5. Diqqat va e‘tiborni jalb etadigan uslublarni izlab topish.

6. Bolalarga rollarni to‘g‘ri taqsimlash.

7. O‘yindan qanday maqsadda foydalanish mumkinligini bilish.

8. O‘yinning asosiy bosqichlari haqida tasavvurga ega bo‘lish va natijalarini prognoz qilish.

O‘yinlar texnologiyasi tushunchasi pedagogik texnologiyaning tarkibiy qismidir. O‘yin texnologiyasi an’anaviy ta’limdagi o‘yin metodidan o‘zining aniq maqsadi, amalga oshirish kerak bo‘lgan jarayonlarning mantiqiy ketma-ketligi va o‘zaro bog‘liqligi, oldindan belgilangan natijalarga erishish kafolati bilan farq qiladi.

Pedagogik nuqtayi nazardan to‘g‘ri tashkil etilgan o‘yin bolaning axloqiy, irodaviy xususiyatlarini shakllantirish bilan birga unda bilim olishga, atrofdagi olam sirlarini ochishga qiziqish uyg‘otadi. Shuning uchun maktabgacha ta’lim muassasalarida o‘yin texnologiyalaridan keng foydalanish kerak.

Shunday qilib MTMning pedagogik jarayonda o‘yinning tutgan o‘rni juda katta bo‘lib, o‘yindan maktabgacha yoshidagi bolalarni tarbiyalash va ularga ta’lim berishda keng foydalaniladi. Zero:

- o‘yin bolalarning mustaqil faoliyati bo‘lib, unda bolaning ruhiyati namoyon bo‘ladi;
- o‘yin maktabgacha ta’lim yoshidagi bolalar hayotini tashkil etish shaklidir;
- o‘yin bolalarni har tomonlama tarbiyalash vositalaridan biridir;
- o‘yin bolalarga ta’lim va tarbiya berishning metod va usulidir;

- o‘yin bolalarni o‘quv faoliyatiga tayyorlash vositasidir.

Xulosa qilib shuni ta’kidlash kerakki, yuqoridagi nazariy asoslardan foydalanish maktabgacha ta’lim-tarbiya jarayoni samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Tarbiyachi o‘yin orqali bolalarda ona-vatanga, o‘z xalqiga boshqa millat kishilariga ijobiy munosabatni shakllantiradi, mustahkamlaydi. O‘yin orqali tarbiyachi bolalarda jasurlik, to‘g‘rilik, o‘zini tuta bilishlik kabi sifatlarni tarbiyalaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O.U. Hasanboyeva, M.X. Tojiyeva, Sh.K. Toshpo‘latova va boshq. Maktabgacha ta’lim pedagogikasi. Pedagogika kollejlari uchun o‘quv qo‘llanma. (To‘ldirilgan va qayta ishlangan 2-nashri). T.: «ILM ZIYO», 2011. — 184 b.
2. Tosheva Nurzoda Toshtemirona, Maktabgacha ta’lim-tarbiyani tashkil etish. [Matn]: darslik / N.T. Tosheva / - Buxoro : “BUXORO DETERMINANTI”MCHJning Kamolot nashriyoti, 2022. -396 b.
3. Maktabgacha pedagogika [Matn] darslik / F.R.Qodirova - Xalqaro pedagogika Akademiyasining akademigi, professor, p.f.d., Sh.Q-Toshpulatova - dotsent, N.M. Kayumova - dotsent, M.N. A‘zamova - Toshkent: Tafakkur nashriyoti, 2019. - 688 b.
4. O‘zbekiston Respublikasining ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo‘yiladigan davlat talablari. T., 2018.
5. O‘zbekiston Respublikasi davlat maktabgacha ta’lim muassasasi to‘g‘risidagi Nizom. T., 2017.
6. I.V. Grosheva, G.E. Djanpeisova, U.T. Mikailova, M.A. Ismailova, D.A. Kenjabayeva, N.B. Gulyamova, N.A. Miftayeva “O‘yin orqali ta’lim olish”. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim Vazirligi. T.:2020-y.
7. D.Sh. Mirzayeva. Maktabgacha pedagogika. Durdon nashriyoti. Buxoro 2021.
8. N.M.Qayumova “Maktabgacha pedagogika”. “TDPU” nashriyoti –T.: 2013.

9. F.Qodirova, SH.Toshpo‘latova, M.A’zamova. “Maktabgacha pedagogika”. –T., “Ma’naviyat”. 2019.
10. Sh.A.Sodiqova “Maktabgacha pedagogika”. “Tafakkur sarchashmalari” –T.: 2013-y.
11. I.V. Grosheva, L.G.Yevstafeva, D.T.Maxmudova, Sh.B.Nabixanova, S.V.Pak, G.E.Djanpeisova ”Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi. – T: 2022. 1-81-b.
12. Sh. Shodmonova. Maktabgacha pedagogika. T., «Fan va texnologiyalar», 2005.
13. «Bolajon» tayanch dasturi. T., 2010.
14. Roziqova M., Umarova K., Murodova N. Maktabgacha ta’lim muassasalarining tarbiyalanuvchilari uchun rivojlantiruvchi o‘yinlar majmuasi. – Toshkent, 2013.
15. Содиқова Ш.А. Мактабгача педагогика. – Тошкент, 2018.

АХБОРОТ МААНБАЛАРИ

16. <https://mdo.uz/>
17. www.tdpu.uz
18. <https://lex.uz/docs/-4646908>
19. www.pedagog.uz
20. www.Ziyonet.uz
21. www.edu.uz
22. www.mgopu.ru.
23. www.elsu.ru.
24. www.tatu.uz

25. <https://www.early-childhood-educationdegrees.com/features/best-books-early-childhood-education/>